

Speurtocht naar de Ramp

Lesbrief over de Watersnoodramp 1953
op Zuid- en Noord Beveland

Handwritten text at the bottom of the page, partially obscured by the collage.

...MY STAY
...THE MACHINE TO
...A THING OF I
...A PUBLIC SHOW
...HOW IT TO MEAN
...MR. BROWELL
...GET ME A
...STILL I THIN
...ACQUAINTANCE IN
...MAKE SOME SUGGEST
...IN EXHIBITING THE
...TO RECEIVE SUCH COMP
...I WISH TO
...I WANT A ROOM WHO
...CAN SAFELY LEAVE IT WHEN I AM ABSENT AND WHEN
...ONE WOULD BE LIABLE TO GO IN AND INJURE IT. EXCH
...LIBERTY I HAVE TAKEN, AND BELIEVE ME

Nº 002284

Speurtocht naar de ramp

O bronzen stem, wat doet g' ons melden

Zo midden in de nacht?

Welk onheil doet ge nu verkonden?

Uw sombere klank klinkt als een klacht!

Is 't oorlog, brand - ge doet ons beven -

Of heeft de dijk het soms begeven...??

Uit:
gedenboek van de watersnood in Oost-Zuid-Beveland 1953

Alles om te
niet afgezien - in
scenen te maken!

END OF LAST ONE

HAVE SOME SUGGESTIONS ABOUT A NEW MACHINERY. I SHALL WISH TO EXHIBIT THE MACHINE GENTLEMEN AS MIGHT TAKE INTEREST IN A THING WHICH I DO NOT WISH TO MAKE A PUBLIC SELF OR MY MACHINE. I WANT TO SHOW IT TO ME APPRECIATE AND UNDERSTAND MACHINERY. MR. BROWN REPRESENTATIVE IN CONGRESS VOLUNTEERED TO GET ME I HAVE WRITTEN TO HIM ON THE SUBJECT. STILL I WOULD BE MORE THOROUGH ACQUAINTANCE CITY THAT YOU MIGHT BE ABLE TO MAKE SOME SUGGESTIONS WHICH MIGHT BE BENEFICIAL TO ME IN EXHIBITING IT. I WANT A ROOM LARGE ENOUGH TO RECEIVE SUCH GENTLEMEN WHO WISH TO SEE THE MACHINE. I WANT A ROOM WHICH I CAN SAFELY LEAVE IT WHEN I AM ABSENT AND NO ONE WOULD BE LIABLE TO GO IN AND INJURE IT.

Colofon:

Speurtocht naar de Ramp op Zuid- en Noord-Beveland, lesbrief voor het basisonderwijs.

Teksten en illustraties: Gerard de Fouw, John van Haver, Bart van Leerdam, Jan Geensen, Mirjam Louise, Piet de Wild

Voorkant illustratie: Danker Jan Oreel

Vormgeving en productie: Nilsson

Foto's: collectie I.M. van Loo, R. de Regt, gemeentearchief Goes, Gemeentearchief Noord-Beveland, Watersnoodmuseum Ouwkerk. Van niet alle foto's konden we de maker achterhalen. Neem desgewenst contact op met het gemeentearchief van Goes tel. 0113-249788.
© Gemeentearchief Goes/Gemeentearchief Noord-Beveland.
Alle rechten voorbehouden.

Bronnen en literatuur:

- A.J. Barth en A.L. Kort: Tussen isolement en ontsluiting, een bestuurlijke geschiedenis van Noord-Beveland 1795-1995
Vlissingen, 2005
- I. Flameling, Hoog water 50 jaar na de watersnood
Den Haag, 2003
- F. Janssens: Water in de zak: Ellewoutsdijk, Oudelande en Baarland en de Watersnoodramp van 1 februari 1953.
Oudelande, 2003
- B. van Leerdam, De geschiedenis van de Delta, module I.
Schoolproject Delta 2003 basisonderwijs
- I.M. van Loo, C. van den Bovenkamp en M. Sinke: Boven water, de watersnoodramp van 1953 in de Oost-Zuid-Beveland in woord en beeld.
Krabbendijke, 2005
- C. Philipse, L.N. Huysman-Griep, M.A. Allewijn, H. Bos, W.A. Verbeek: Gedenkboek van de watersnood in Oost-Zuid-Beveland
Krabbendijke, 1953
- Nationale uitgave: de Ramp
Amsterdam 1953

Speurtocht naar de Ramp, Lesbrief over de Watersnoodramp 1953 op Zuid- en Noord-Beveland

© Gemeentearchief Goes/Gemeentearchief Noord-Beveland

Inhoud

Les 1:	Watersnoodramp 1953 • de oorzaken.....	6
Les 2:	Wat gebeurde er?.....	8
Les 3:	Evacuatie en hulp.....	10
Les 4:	Weer terug.....	14
Les 5:	De Deltawerken.....	16
Les 6:	Sporen in de dorpen en in het landschap.....	20
Bijlage 1:	Wat gebeurde er in de dorpen?.....	24
Bijlage 2:	Verhalen van ooggetuigen.....	36

CENTERING THE
Move the carriage
tered. Backspace
of spaces as you go.
The point at which the
point at which the
0 set
t, or you might some
time
Whatever you do, if you
as old friend back from after
are. What the hell has been
a good, disinterested love
I found the view when
I write her the you know I
Maybe I can get up to
maybe somewhere away from
write. Maybe I'll write a little
to there and share
t, publications or propaganda
de I to you later. I have more
take over here. The British
we don't want such people
t to be a little like him
at out which end of a bottle
e discovered the great joy
city also, but it seemed to
and sound thing to do. I'm
the way
The U
paper of
MOBILE
The multipl
graduated from
pendence with
the control of
ever should be
every three extra
of the paper will affect

10
paper of
0 set
t, or you
10 on
scale

HUI SKNECH
onverschill
4--A 3970
DAGM
kunne
keuke
ris 18.
1--A 397

MAY WISH IS SET THE
CAN SAFELY LEAVE IT WHEN I AM ABSENT AND
ONE WOULD BE LIABLE TO GO IN AND INJURE IT

Watersnoodramp 1953

De oorzaken

In de nacht van 31 januari op 1 februari 1953 overstroomden tijdens een verschrikkelijke storm grote delen van Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. In deze les bekijken we hoe het zover kon komen dat de dijken doorbraken en dat er veel mensen en dieren verdronken.

Het weer

Op zaterdag 31 januari begon het vreselijk te stormen. Weer-deskundigen hadden de avond daarvoor al voorspeld dat er vanuit Schotland een orkaan op Nederland afkwam en waar-schuwden voor flink hoog water. In het begin leek er niet zoveel aan de hand, het stormde eigenlijk helemaal niet zo hard. Maar in de loop van zaterdag groeide de storm uit tot een orkaan. Het bijzondere van deze storm was dat hij ook nog eens heel lang duurde, zo'n 23 uur lang. Al die tijd joeg de wind uit het noordwesten de Noordzee in. Als je de kaart van de Noordzee bekijkt, zul je zien dat deze zee de vorm van een trechter heeft, bovenaan breed en bij het Nauw van Calais, heel smal. Tijdens die lange storm van eind januari 1953 werd het water uit het brede deel, door de storm naar het smalle gedeelte gestuwd.

hoog, want anders was de ramp nog veel groter geweest. De extra verhoging van het water was maar 19 centimeter. Veertien dagen later werd een verhoging van 63 centimeter verwacht!

De voortdurende storm en het springtij zorgden voor extreem hoog water. Het water stond die nacht gemiddeld drie meter hoger dan normaal. Daar waren de dijken niet tegen bestand.

De dijken

Nederland had in 1953 net de Tweede Wereldoorlog (1940-1945) achter de rug.

In die vijf jaar dat het oorlog was, was er weinig gedaan aan het onderhoud van de dijken. Ook waren er nog veel dijken die niet echt sterk waren. Deze dijken bestonden helemaal uit klei en waren verder niet verstevigd. Bovendien waren de dijken veel lager dan dat ze tegenwoordig zijn.

Springtij

Naast de orkaan die over de Noordzee raasde, was het ook nog eens springtij. Over de hele wereld hebben zeeën en oceanen te maken met eb en vloed. We noemen dit getijden. Eb en vloed ontstaan doordat de zon en de maan aan de oceanen 'trekken'. Als zon, maan en aarde in één lijn staan, is het springtij. Het water komt dan extra hoog. Springtij komt eens in de vijftien dagen voor. In de nacht van 31 januari op 1 februari 1953 was het springtij. Gelukkig niet eens zo

refugees - the
cities the villages

Gebrekkige communicatie

Tegenwoordig heeft iedereen telefoon in huis en hebben veel mensen e-mail en mobiele telefoon. Je kunt op ieder moment van de dag contact met elkaar zoeken en met elkaar praten. In 1953 was er bijna niemand die thuis telefoon had. Televisie en internet bestonden toen nog niet. Heel veel mensen hadden wel een radio, maar de radio-uitzendingen stopten na middernacht. Men waarschuwde per telegram voor storm en gevaarlijk hoog water, maar dit waarschuwingstelegram bereikte eigenlijk niet zoveel bewoners, omdat op zaterdagavond veel kantoren in het rampgebied gesloten waren. Dat betekende dat er maar weinig mogelijkheden waren om de bewoners te waarschuwen. Omdat de mensen ook helemaal niet door hadden dat de situatie zo gevaarlijk was, gingen men gewoon door met het dagelijkse leven. De bewoners gingen gewoon slapen. Pas na middernacht werd duidelijk dat de situatie wel eens heel gevaarlijk kon worden. Men probeerde de bevolking te waarschuwen met een brandweer-

sirene of met het luiden van de kerkklokken. Maar als er storm rondom het huis loeit, hoor je daar natuurlijk niet zoveel van. In sommige dorpen werd de politie of anderen ingezet om mensen te waarschuwen. Veel mensen woonden in verafgelegen boerderijen en voor hen kwam de waarschuwing dan meestal laat.

HUISKNECHT

converschillig
4--A 39708

DAGME
kunnen de
keuken van
tris 1
1--A 397

END OF LAST COPY

MAKE SOME SUGGESTIONS ABOUT A NEW... MY...
WASHINGTON. I SHALL WISH TO EXHIBIT THE MACHINE
GENTLEMEN AS MIGHT TAKE INTEREST IN A THING
I DO NOT WISH TO MAKE A PUBLIC STATEMENT
SELF OR MY MACHINE. I WANT TO SHOW IT TO ME
APPRECIATE AND UNDERSTAND MACHINERY. MR. BROWN
REPRESENTATIVE IN CONGRESS VOLUNTEERED TO GET ME
I HAVE WRITTEN TO HIM ON THE SUBJECT. STILL I
UNDERSTAND OF YOUR MORE THOROUGH ACQUAINTANCE
CITY THAT YOU MIGHT BE ABLE TO MAKE SOME SUGGESTIONS
WHICH MIGHT BE BENEFICIAL TO ME IN EXHIBITING
I WANT A ROOM LARGE ENOUGH TO RECEIVE SUCH GUESTS
MAY WISH TO SEE THE MACHINE. I WANT A ROOM
CAN SAFELY LEAVE IT WHEN I AM ABSENT AND NO
ONE WOULD BE LIABLE TO GO IN AND INJURE IT

Opdracht 1

1. Leg uit wat getijden zijn. Zoek uit hoe het zit met springtij.
Is dit hetzelfde als springvloed? Wat is dood tij?

.....
.....

2. Wat is een telegram?

.....
.....

Watersnoodramp 1953

Wat gebeurde er?

De rampdag zaterdag 31 januari

Het was zaterdag 31 januari 1953. In het hele land wapperden vlaggen in de harde wind; prinses Beatrix werd vijftien jaar. Verder was het een heel gewone dag. Het stormde erg hard, maar dat gebeurde wel vaker. 's Middags zagen de mensen op de dijk of in de havens dat er iets vreemds aan de hand was; bij eb zakte het water nauwelijks. Het water bleef net zo hoog staan als bij vloed. Veel mensen gingen even bij de haven (de kaai) kijken hoe hoog het water stond. Maar niemand maakte zich echt ongerust. De dijken hadden het immers altijd gehouden. Om vier uur 's middags werd de veerdienst tussen Kruiningen en Perkpolder gestaakt. Door het extreem hoge water stonden de aanlegsteigers aan beide kanten van de Westerschelde onder water. De mensen luisterden 's avonds naar een speciaal radioprogramma ter ere van de verjaardag van de prinses. Men hoorde op het nieuws dat voor de kust het Britse schip Princess Victoria was vergaan. Op zee verkeerden veel schepen in moeilijkheden. Maar de mensen voelden zich veilig achter de dijken en de meesten gingen 's avonds dan ook rustig slapen. In sommige plaatsen waren er bewoners met bange gevoelens. In Rotterdam had de politie een waarschuwing doen uitgaan dat er tegen zes uur zondagochtend hoog water werd verwacht. In Oude Tonge moest de sluismeester de vloeddeuren sluiten hoewel het laag water was. In Stavenisse en andere dorpen werden vloedplanken gezet bij de haveningangen. Om middernacht gingen de radiozenders in Hilversum uit de lucht. Het laatste nieuwsbulletin werd om elf uur uitgezonden. De storm raasde maar door en het water bleef maar stijgen. Rond twee uur

's nachts ging het mis. Op vele plaatsen sloegen manshoge golven over de dijken. Die konden de kracht van het water niet aan en overall in Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Holland brak de ene na de andere dijk door. Op 89 plaatsen ontstonden zogenaamde stroomgaten, waar het water met eb en vloed doorheen stroomde. Veel mensen werden verrast in hun slaap. Sommigen hadden nog de tijd om naar boven te vluchten naar zolder of klommen op de daken. Ze konden daar niets anders doen dan afwachten. Alles wat los en vast zit werd meegesleurd door het kolkende water.

De bewoners op de zolders hadden nagenoeg niets om te eten en te drinken. Als er een dijk brak, stortte het water met zoveel geweld over het land en de dorpen dat hele huizen in de polders terecht kwamen. Mensen probeerden zich aan stukken van een dak of aan bomen en telefoonpalen vast te klampen. Soms lukte dat, maar het water was steenkoud en na verloop van tijd lukte het velen niet meer zich vast te houden en verdronken.

*Als er na
negen uur
3 o'clock de
nachts*

OV

De volgende ochtend zondag 1 februari

Toen het zondagochtend licht werd, zagen de mensen dat het land één grote watervlakte was geworden. Alleen de daken van huizen en boerderijen en de toppen van bomen staken nog boven het water uit. Overal zaten mensen op zolder te wachten op hulp. Ze hadden geen voedsel, geen plaats om te slapen en ze waren natuurlijk bang dat hun huis alsnog zou instorten. Angstig wachtten ze de volgende vloed af. Heel langzaam kwamen de reddingsacties op gang. In het begin waren het gewone mensen die probeerden anderen te redden. Zeeuwse vissers voeren met hun vissersboten door de gaten de dijken in, in de polders, om mensen op te halen. Vooral op de zolders van verafgelegen boerderijen zaten mensen, die lang moesten wachten omdat er niet genoeg boten waren om ze te redden.

De officiële reddingsacties lieten nog op zich wachten. Op zondagmiddag werd het weer vloed. Opnieuw kwam het water tot aan de zolders. Omdat vele dijken kapot waren, kon het water ongestoord de polders binnenstromen. Bij de tweede vloed stortten ook nog veel huizen in. Een hoop mensen moesten nog een nacht op de koude zolder zitten.

Als je foto's bekijkt van de Watersnoodramp lijkt het net of het wel meevalt. Je ziet huizen onder water staan, maar de zee ziet er op de foto's heel kalm uit. Je denkt misschien: "konden die mensen niet gewoon wegzwemmen?". Maar je moet bedenken dat er 's nachts, toen de ene na de andere dijk brak, nauwelijks foto's zijn gemaakt. Bovendien was midden in de winter, dus was het water veel te koud om te zwemmen.

HAVE SOME SUGGESTIONS ABOUT A ...
WASHINGTON. I SHALL WISH TO EXHIBIT
GENTLEMEN AS MIGHT TAKE INTEREST
... KIND I DO NOT WISH TO MAKE
SELF OR MY MACHINE. I WANT TO SHOW
APPRECIATE AND UNDERSTAND MACHINERY.
REPRESENTATIVE IN CONGRESS VOLUNTEERED
I HAVE WRITTEN TO HIM ON THE SUBJECT.
CONSEQUENCE OF YOUR MORE THOROUGH RECO
CITY THAT YOU MIGHT BE ABLE TO HAVE

Opdracht 2

Bekijk de kaart (zie pag. 42 voor de grote kaart) waarop het over-
stroomde gebied staat aangegeven. Stond jouw woonplaats onder
water?

.....

.....

HUI SKNACH
converse
A 3970
DAGMEIN
kunne
keuke
8.
397